

شکفتن

فصل دوم

سر به هم آورده دیدم بر کمانی نچورا

اجتماع دوستان یکدم آمد به یاد

صائب تبریزی

ارمغانِ ایران

فرزدم! هوشمندِ دلبندم! ایران، سرزمین
ما، سرزمینی است بس کهن که دیری در
درازنای تاریخ خویش، بزرگ‌ترین و آبادترین
کشور جهان بوده است. لیک آنچه ایران ما را
از دیگر کشورهای نیرومند جهان، جدا می‌دارد و
برمی‌کشد، آن است که کشور ما همواره سرزمین
سپندِ فروغ و فرزادگی و فره‌بخنگی بوده است.
ایرانیان با دیگر مردمان، پیوسته به مردی و
داد و دانایی رفتار می‌کرده‌اند. بی‌سود نیست که
سرزمین ما را «ایران» می‌نامند که به معنی سرزمین
آزادگان است و آزادزادگان.

دشمنان تیره‌رای و خیره‌روی ما نیز به ناچار، این سرزمین را بدین نام سپند و ارجمند
می‌نامند و ایرانیان را به پاس آزادگی‌شان، می‌ستایند. بدین سان برترین و گرامی‌ترین
ارمغان ایران به دیگر سرزمین‌ها، اندیشه و خرد و فرهنگ بوده است.

گرامیم! می‌دانی که برترین و استوارترین ستایش آن است که بر زبان و خاۀ دشمن، روان می‌شود؛ زیرا ستایشی است پیراسته از هر آلائش. دشمنی که جز زشتی و پلشتی و کاستی و ناراستی و ددی و بدی نمی‌تواند و نمی‌خواهد دید؛ هنگامی که ایران و ایرانی را می‌ستاید، ناچار گردیده است که در برابر بزرگی و والایی این دو، سرفرود آورد و زبان به ستایش بکشد.

آری، میهن شکوهمند ما، این خاستگاه بخردان و دانایان و روشن رایان، این کانون روشنی و راستی، این کشور مردان‌گرد، یلان‌پر دل، دلیران و شیران، پهلووانانی نادر، سرزمینی است که مابدان می‌نازیم و سر از همگنان برمی‌افزایم.

فرزدم! من می‌دانم و بی‌گمانم که تو ایران را از بن جان، دوست می‌داری؛ زیرا تو از تبار ایرانیان نژاده و آزاده هستی؛ از آن پاکان که جانشان از مهر ایران، تابناک است و دلشان به نام و یاد ایران می‌تپد؛ از آن دانادلان خویششناس که اکنون ایران را به گذشتهٔ پرفروغ آن می‌پیوندند. تو از آن آزاداندیشانی هستی که پایدار و نستوه، استوار چون کوه، می‌کوشند که آن گروه از ایرانیان را که از خویش بیگانه شده‌اند، به خویششن بازآورند و به خود بشناسانند.

ای فرزدم! مرا کمترین گمانی در آن نیست که تو ایران را دوست می‌داری؛ لیک دوست داشتن، بسنده نیست؛ ایران را می‌باید شناخت تا بتوان آن را بدان سان که شایسته است و سزاوار، به دیگران شناساند. این، باری است که بردوش تو نهاده شده است؛

باری به گرانی دماوند که هر پشت را خرد می‌کند و در هم می‌شکند، مگر پشت ستبر و ستوار
و نیرومند فرزند ایران که تویی!

هر آینه، می‌دانم که هر کس ایران را به درستی بشناسد، دل بدان خواهد باخت
و جوشان و پرتوان، خواهد کوشید که در آبادی و آزادی، شکوفایی و توانایی، پیروزی و
بهروزی آن از هیچ تلاش و تکاپوی، بازماند و دریغ نورد.

بدان و آگاه باش که آنچه من با تو می‌گویم؛ از سر آگاهی است و برآمده از باوری
استوار، بدانچه تو می‌دانی و می‌باید بکنی. تویی که بر فر و فروغ ایران خواهی افزود و چشم
جهانیان را به خیرگی خواهی کشاند و تیرگی ناخویشتن شناسی و از خود بیگانگی را خواهی زدود.
هان و هان! خویشتن را خوار مدار! زبدر این روزگار، چشم و چراغ ایرانی؛ و در جهان،
گرامی‌ترین؛ پس دل از هر گونه آلائش و گمان درباره خویش پاک ساز و برهان و بدین سخن،
باور آور که فرزند ایران و پیشه فرهنگ و ادب و اندیشه را شیر شیران هستی.
بخوان و بجوی و بپوی و ایران و خود را بشناس و پروردگار پاک را سپاس بگزار؛
به پاس آنکه تو را فرزند ایران برگزید.

آری، تویی که آینده میهن را در خشان خواهی ساخت.
خدای بزرگ، پشت و پناه تو و میهن. تن و جانت بی‌گردد و میمنت آبادان باد!

خود ارزیابی

- ۱ برترین و گرمی‌ترین ارمغان «ایران» به دیگر سرزمین‌ها چیست؟
- ۲ دو تن از دلیران و پهلوانان نامدار ایرانی را نام ببرید که برای سربلندی ایران کوشیده‌اند.
- ۳ به نظر شما چگونه می‌توان از فرهنگ و ادب فارسی پاسداری کرد؟
- ۴ .....

دانش ادبی

واج آرایی (نغمه حروف)

همان‌طور که در سال گذشته خواندید، یکی از عناصر زیباسازی سخن، کاربرد «تکرار» در کلام است. آهنگ حاصل از این تکرار، گوش را می‌نوازد و بر موسیقی متن و تأثیر آن می‌افزاید. نمونه‌های زیر را با هم می‌خوانیم:

■ کشور ما، همواره سرزمین سپند فرّ و فروغ و فرزانگی و فرهیختگی بوده است.

■ لبخند تو خلاصه خوبی‌هاست   لختی بخند، خنده گل زیباست

در عبارت و بیت بالا، کدام حروف، بیش از بقیه تکرار شده است؟

بهره‌گیری از تکرار حروف، کلام را دل‌نشین‌تر می‌سازد و سبب روشنی و رسایی سخن می‌شود. به تکرار یک حرف یا صدا (صامت، مصوّت) در عبارت یا بیت، «واج آرایی» یا «نغمه حروف» گفته می‌شود.

گفت و گو

- ۱ شعری از فردوسی، درباره عظمت و بزرگی ایران بیاورد و در کلاس بخوانید.
- ۲ درباره تکرار حرف و نقش آن در بیت زیر، گفت و گو کنید.
«خیزید و خز آید که هنگام خزان است   باد خنک از جانب خوارزم، وزان است»
«منوچهری دامغانی»

فعالیت‌های نوشتاری

- ۱ غلط‌های املائی را در عبارت‌های زیر بیابید و اصلاح کنید.
(الف) ایران، این خواستگاه بخردان، حتی دشمنان به کین و دل چرکین را در برابر شکوه خود به زانو در می‌آورد.
(ب) فرزندم، تویی که فرّ و فروق ایران را بدان بازخواهی گرداند و چشم جهانیان را به خیره‌گی خواهی کشاند.
(پ) دل از هرگونه آرایش و گمان درباره‌ی خویش بپیرای و یزدان پاک را سپاس بگذار.
- ۲ واژه‌های جمع را به مفرد و واژه‌های مفرد را به جمع تبدیل کنید.
همگان: ..... ارمغان: .....
رادان: ..... ادب: .....
- ۳ در متن درس، دو جمله بیابید که در آنها «تکرار حروف» بر موسیقی کلام افزوده است.
- ۴ مفهوم کلی عبارت زیر را بنویسید.
«تویی که در این روزگار، چشم و چراغ ایرانی و بهارآفرین باغ ایران.»

هرگاه پسوند «ان/ی» به پایان واژه‌هایی نظیر «زنده، راننده، دونده، پرنده» افزوده شود، این‌گونه نوشته می‌شوند: «زندگی، راندگی، دوندگان، پرندگان»

کوزه‌گری ماهر و ورزیده، شاگردی داشت که چندین سال نزد او کار کرده و فنون کوزه‌گری را از او فرا گرفته بود. روزی شاگرد دستمزد بیشتری از استاد درخواست کرد. کوزه‌گر بردستمزد او افزود. پس از مدتی، باز شاگرد، سرناسازگاری گذاشت و گفت: «دیگر فن کوزه‌گری را به تمامی آموخته‌ام و قصد دارم در کارگاه خود، استادکار شوم.» کوزه‌گر از او خواست به پاس حقی که برگردن او دارد، چند ماهی بماند و یاری اش کند. شاگرد، بی‌اعتنا به درخواست استاد، او را رها کرد و کوشید در کارگاه خود برای رقابت با استاد مرغوب‌ترین کوزه‌ها را بسازد. او با دقت شروع به ساختن کوزه کرد اما لعاب هیچ‌یک از کوزه‌ها زیبا و شفاف از کار درنیامد. شاگرد، ناگزیر نزد استاد بازگشت. استاد او را واداشت مدتی دیگر نزد او بماند تا اشکال کار را دریابد. سرانجام یک روز استاد گفت: «رمز مرغوب بودن کوزه‌ها در این است که هر کوزه را پیش از آنکه در کوره بگذارم، فوت می‌کنم تا کرد و خاک از روی آن پاک شود. تو همین یک نکته را در نظر نداشتی و اشکال کار تو تنها یک فوت بود؛ فوت کوزه‌گری!»

فوت کوزه‌گری، مصطفی رحماندوست؛ با تصرف و تلخیص

سَفَرِ شَكْفَتِن

۴

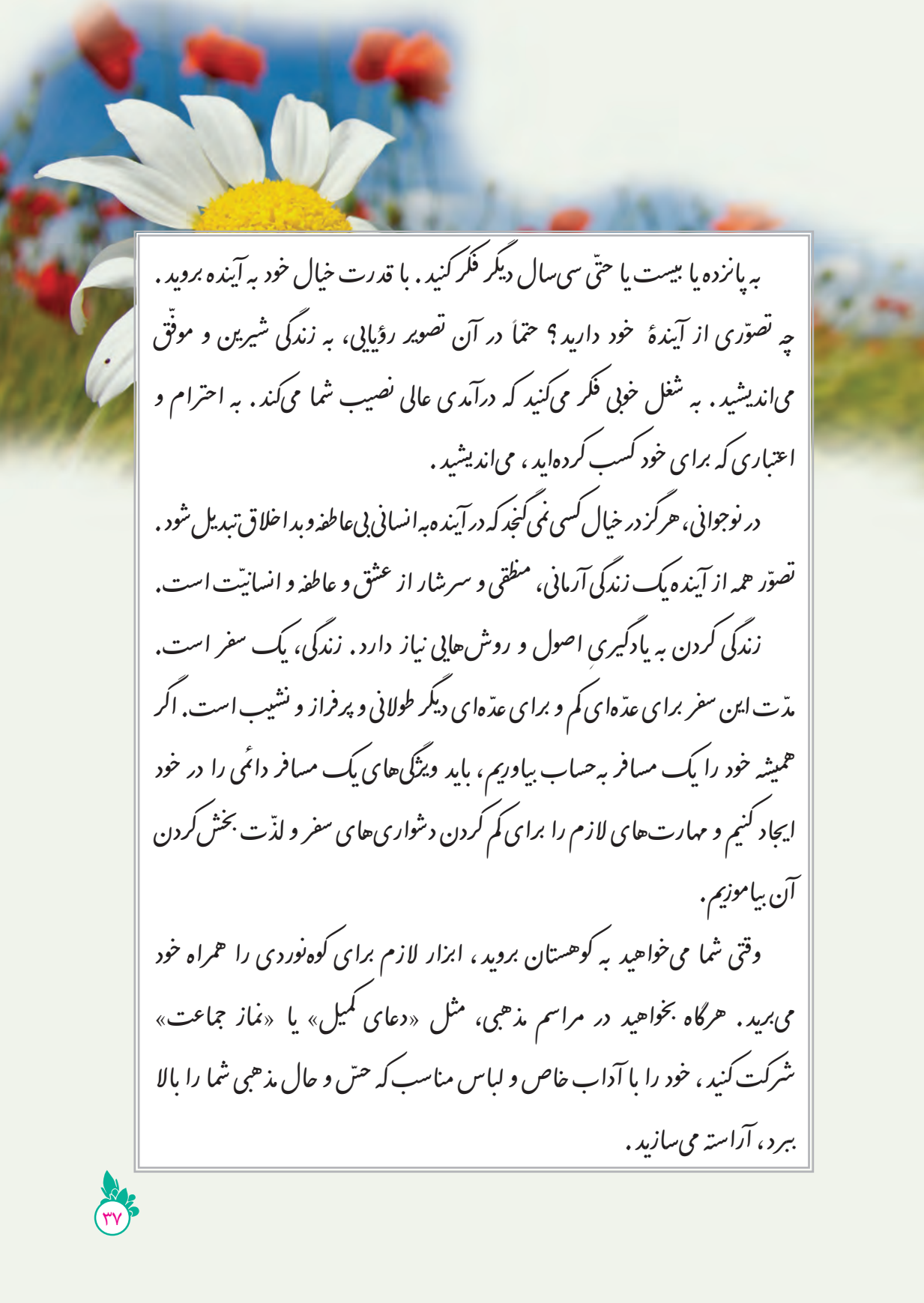
درس چهارم

حکیمی گفته است: «افسوس که جوان نمی‌داند و پیر نمی‌تواند.»

در میان سخنان و پندهای بزرگ‌ترها، این عبارت زیاد به کار می‌رود:
«ای کاش وقتی جوان بودیم، کسی به ما می‌گفت، چه کار کنیم تا در آینده وضع بهتری داشته باشیم؛ یا اینکه «اگر کسی به من می‌گفت چه کار کنم، الآن حتماً وضع بهتری داشتم.»
اگر در پاسخ به حرف آنها بگوییم: «ماهی را هر وقت از آب بگیری تازه است»،
آه بلندی می‌کشند و می‌گویند: «هی! دیگر آن نیرو و انرژی جوانی در ما نیست.» راست
هم می‌گویند. آنها فرصت‌های زیادی را از دست داده‌اند. هر حرکت ثانیه شمار ساعت،
ما را از فرصت‌هایی که در اختیارمان هست، دور می‌کند.

مبادا گذرِ شتابانِ عمر را مسخره بگیری یا به حرف بزرگ‌ترهاتان گوش نکنی و از
تجربه‌های آنان، بهره نگیری. اگر چنین کنید، پانزده یا بیست سال دیگر، به خود یا به دیگری
خواهید گفت: «ای کاش کسی را داشتیم که...»

به پانزده یا بیست یا حتی سی سال دیگر فکر کنید. با قدرت خیال خود به آینده بروید. چه تصویری از آینده خود دارید؟ حتماً در آن تصویر رؤیایی، به زندگی شیرین و موفق می‌اندیشید. به شغل خوبی فکر می‌کنید که درآمدی عالی نصیب شما می‌کند. به احترام و اعتباری که برای خود کسب کرده‌اید، می‌اندیشید.

در نوجوانی، هرگز در خیال کسی نمی‌گنجد که در آینده به انسانی بی‌عاطفه و بد اخلاق تبدیل شود. تصور همه از آینده یک زندگی آرمانی، منطقی و سرشار از عشق و عاطفه و انسانیت است. زندگی کردن به یادگیری اصول و روش‌هایی نیاز دارد. زندگی، یک سفر است. مدت این سفر برای عده‌ای کم و برای عده‌ای دیگر طولانی و پرفراز و نشیب است. اگر همیشه خود را یک مسافر به حساب بیاوریم، باید ویژگی‌های یک مسافر دائمی را در خود ایجاد کنیم و مهارت‌های لازم را برای کم کردن دشواری‌های سفر و لذت بخش کردن آن بیاموزیم.

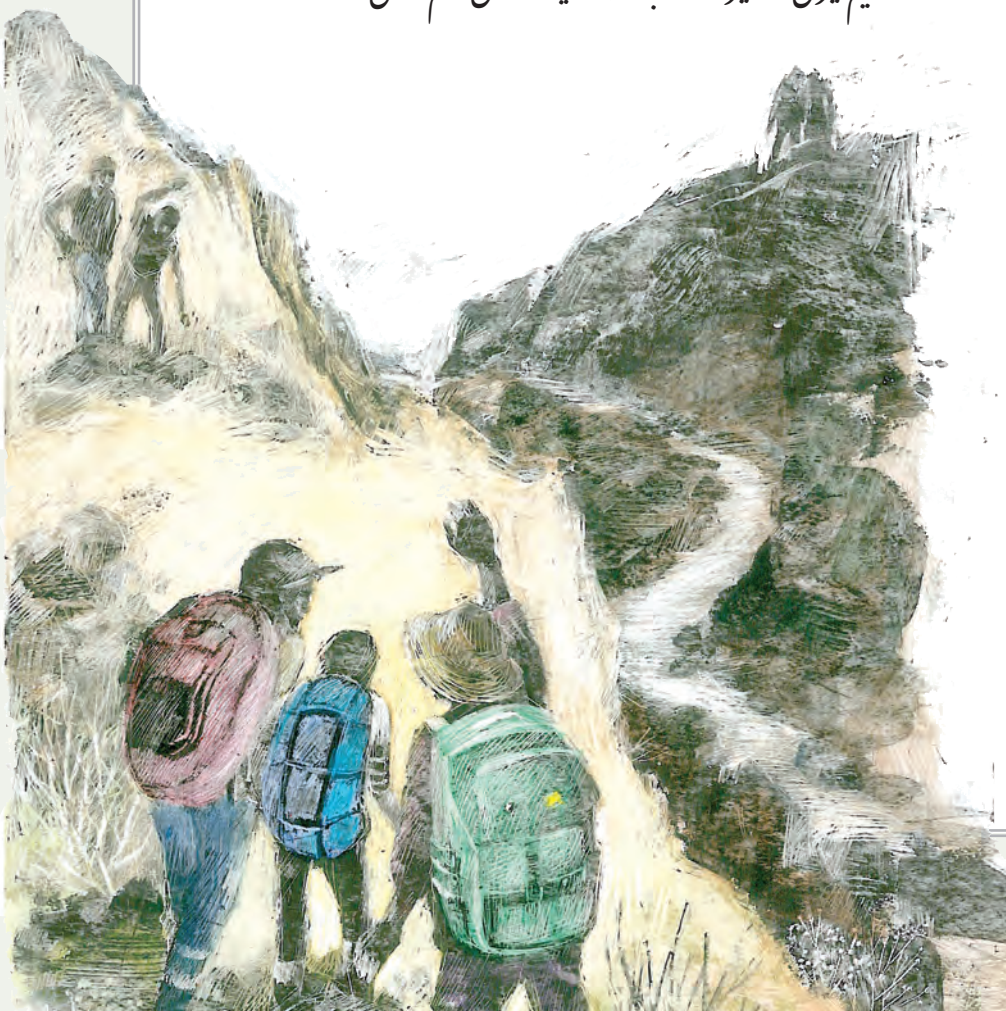
وقتی شما می‌خواهید به کوهستان بروید، ابزار لازم برای کوه‌نوردی را همراه خود می‌برید. هرگاه بخواهید در مراسم مذهبی، مثل «دعای کمیل» یا «نماز جماعت» شرکت کنید، خود را با آداب خاص و لباس مناسب که حس و حال مذهبی شما را بالا برد، آراسته می‌سازید.

سفر زندگی هم به مهارت‌هایی نیاز دارد که بدون آنها، زندگی آینده، پر مشقت خواهد بود، مهارت‌هایی نظیر:

■ خودآگاهی: شناخت توانایی‌ها، نیازها، استعدادها و ضعف‌های خود

■ ارتباط مؤثر: ارتباط درست و سنجیده با دیگران

■ تصمیم‌گیری: تدبیر مناسب در موقعیت‌های مهم زندگی

■ چیرگی بر احساسات و هیجانات: مهار احساسات گوناگون، مانند: عشق،

خشم و نفرت، ترس و حتی شادی

■ تفکر خلاق: مهارت در کشف و نوآوری، جست و جوی راه حل های جدید

برای رویارویی با مشکلات.

ما می توانیم با توکل به پروردگار و تلاش بیشتر به این مهارت ها دست یابیم و زندگی خود را سرشار از طراوت و شادابی و شکوفایی کنیم.

خود ارزیابی

۱ چرا زندگی به یک سفر تشبیه شده است؟

۲ علت اصلی بحران های زندگی چیست؟

۳ برای حل مشکل کم رویی یا گستاخی، چه باید کرد؟

۴

سال گذشته آموختید که برای انتقال پیام به شنونده یا خواننده از «جمله» استفاده می‌کنیم. آن بخش از جمله که دربارهٔ انجام عمل، رویداد یا ایجاد حالت، اطلاعاتی به ما می‌دهد، «**فعل**» جمله است. فعل، اصلی‌ترین بخش جمله و محور معنایی آن است. معنی هر فعل، تعیین می‌کند که چند بخش دیگر باید در جمله ظاهر شوند. برخی از فعل‌ها مانند «رفت» تنها با گرفتن نهاد کامل می‌شوند؛ بعضی دیگر مانند فعل «خواند»، علاوه بر نهاد، به مفعول هم نیاز دارند تا جملهٔ کاملی را تشکیل دهند؛ گروهی دیگر از فعل‌ها مانند «خرید» علاوه بر نهاد و مفعول، متمم هم می‌گیرند تا معنی کامل تری را به شنونده، انتقال دهند.

فعل	اسم				
	متمم		مفعول		نهاد
رفت.	—	—	—	—	فرهاد
خواند.	—	—	را	داستان	نرگس
خرید.	فروشنده	از	را	کتاب	مینا

در جدول بالا به واژه‌هایی که در ستون نهاد، مفعول و متمم آمده‌اند، توجه کنید. واژه‌هایی مانند «فرهاد، نرگس، مینا، داستان، کتاب و فروشنده» برای نامیدن کسی یا چیزی به کار می‌روند و «**اسم**» هستند. اسم می‌تواند در جایگاه نهاد، مفعول و یا متمم قرار گیرد و به ترتیب نقش نهادی، مفعولی و متممی پیدا کند. با نگاه دقیق‌تر به اجزای جمله، می‌توان نتیجه گرفت که اجزای اصلی تشکیل‌دهندهٔ جمله، فعل و اسم هستند. فعل، فقط در جایگاه فعلی قرار می‌گیرد؛ اما اسم در دیگر بخش‌های جمله می‌آید و نقش‌های مختلفی را می‌پذیرد.

گفت و گو

- ۱ روایت «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ، فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ: هر کس خود را بشناسد، خدای خویش را شناخته است»، با کدام مهارت زندگی ارتباط دارد؟
- ۲ برای دوست‌یابی و حفظ دوستان خوب، به چه مهارت‌هایی نیاز داریم؟

فعالیتهای نوشتاری

- ۱ شکل درست واژه‌های زیر را بنویسید.
«استداده‌ها و ضعف‌ها، محارت‌های لازم، بهره و نسیب، احساسات و حیجانات، نضیر و مانند»
- ۲ بخش‌های هریک از جمله‌های زیر را در جدول قرار دهید؛ سپس اسم‌ها را جداگانه در یک سطر بنویسید.
- ندا آمد.
  - حسین سیب خورد.
  - علی روزنامه را به دوستش داد.

نهاد	مفعول	متّم	فعل

اعداد، در متن املا همیشه با حروف نوشته می‌شوند؛ نظیر «هفت آسمان»، «چهارده معصوم»، «بیست» و ...

شعرخوانی شوق مهدی (عج)

کفتا: تو خود جابی، ورنه رُخِ عیان است!
 کفتا: نشان چه پرسی؟ آن کوی، بی نشان است!
 کفتا که در ره ما، غم نیز شادمان است!
 کفت: آن که سوخت، اورا کی ناله، یا فغان است؟!
 کفتا: نگاه دارش، غم خاۀ تو جان است!

کفتم که روی خوبت، از من چرا نمان است؟
 کفتم که از که پرسم، جانا نشان کویت؟
 کفتم: مرا غم تو، خوش تر ز شادمانی
 کفتم که سوخت جانم، از آتشِ نمانم
 کفتم: ز «فیض» بنذیر، این نیم جان که دارد

فیض کاشانی

ادبیات بومی (۱)

فصل آزاد

هو ایران نأشد تن من مباد

هبن بوم و بر، ننده یک تن مباد

فردوسی

درس آزاد

Blank writing area with horizontal dashed lines for text entry.

خود ارزیابی

۱

.....

۲

.....

۳

.....

۴

.....

دانش زبانی

.....

.....

.....

.....

.....

فعالیت‌های نوشتاری

.....

.....

.....

.....

.....

حکایت

شعرخوانی